

O bliskości i dystansie wobec partii politycznych

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

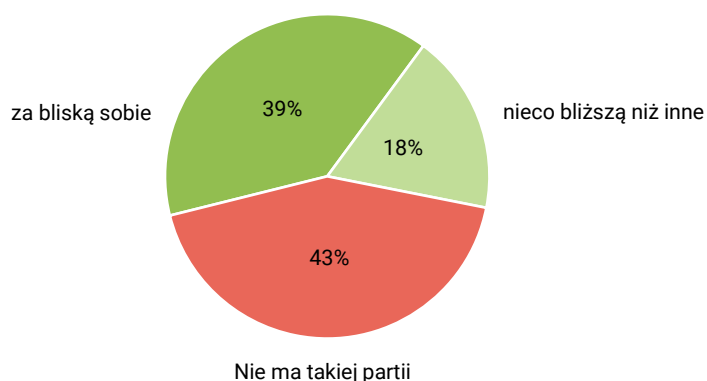
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W powyborczym roku zapytaliśmy Polaków¹, czy wśród istniejących obecnie na scenie politycznej partii są takie, które uznają za bliskie sobie lub choćby tylko – kontekstowo – za nieco bliższe niż inne.

Prawie trzy piąte uprawnionych do głosowania (57%) znajduje wśród funkcjonujących obecnie na scenie politycznej ugrupowań takie, z którym w mniejszym lub większym stopniu może się utożsamiać. Przy czym niespełna dwie piąte badanych (39%) dostrzega partię lub ugrupowanie, które jednoznacznie uznaje za bliskie sobie, a dalsze 18% ogółu dorosłych Polaków, choć nie identyfikuje się aż tak silnie z żadną partią, jednak skłonne jest wyróżnić taką, którą uznaje za bliższą niż pozostałe. Ponad dwie piąte respondentów (43%) nie znajduje jednak w ramach istniejącego partyjnego spektrum, żadnej partii czy ugrupowania, o którym mogliby powiedzieć, że jest im ono „bliskie” lub choćby „nieco bliższe” niż inne.

CBOS

RYS. 1. Czy wśród polskich partii/ugrupowań politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (413) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 12 do 22 września 2024 roku na próbie liczącej 941 osób (w tym: 64,2% metodą CAPI, 23,0% – CATI i 12,9% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Podobne pytanie zadajemy naszym respondentom od 1998 roku. W ciągu ponad dwudziestu lat skala deklarowanej identyfikacji Polaków z funkcjonującymi na scenie politycznej ugrupowaniami ewoluowała. Szczególnie zwiększenie dystansu w postrzeganiu partyjnej sceny politycznej obserwowaliśmy w latach 2007–2014. Przez cały ten okres niezmiennie co najmniej połowa Polaków deklarowała, że nie identyfikuje się z żadną z funkcjonujących ówczesnie na scenie politycznej partii. Rekordowy pod tym względem był rok 2013, kiedy to odsetek badanych zachowujących daleko posuniętą rezerwę wobec sceny politycznej wzrósł do 56%. Taka sytuacja miała miejsce do czasu wyborów parlamentarnych 2015 roku. W maju 2016 roku, a więc kilka miesięcy po wyborach, które zmieniły wcześniejszy układ sił na scenie politycznej, ale także poszerzyły ofertę polityczną o nowe inicjatywy, takie jak Kukiz'15, Nowoczesna czy Partia Razem, odnotowaliśmy wyraźny wzrost poczucia emocjonalnej więzi z którymsz z ugrupowań (z 48% w lutym 2014 roku do 56% w maju 2016). Wzrost odsetka deklarowanych identyfikacji dotyczył przede wszystkim kategorii ocen bezwarunkowych – partii bliskiej sobie, natomiast poziom względnej bliskości, odczuwanej jedynie kontekstowo, na tle innych ugrupowań, utrzymywał się na podobnym poziomie. Równolegle obserwowaliśmy spadek udziału deklaracji świadczących o politycznym wyobcowaniu i dystansowaniu się obywateli wobec wszystkich funkcjonujących na polskiej scenie politycznej partii (z 52% w lutym 2014 roku do 44% w maju 2016).

Ukształtowany po 2016 roku poziom identyfikacji partyjnych w zasadzie utrzymywał się przez kolejne lata. Mimo pojawienia się w tym okresie nowych inicjatyw politycznych, takich jak Konfederacja Wolność i Niepodległość, Polska 2050 Szymona Hołowni czy Agrounia, zarówno odsetki respondentów w pełni lub częściowo identyfikujących się z popieraną partią, jak i liczba badanych zachowujących rezerwę wobec istniejącego partyjnego spektrum zmieniały się w bardzo niewielkim stopniu. W okresie 2016–2023 odsetki ankietowanych w pełni identyfikujących się z popieraną przez siebie partią oscyływały w granicach 37–40%, zaś deklarujących istnienie partii trochę bliższej niż inne zmieniał się w zakresie 16–19%. Liczba respondentów mówiących o braku jakichkolwiek związków emocjonalnych z którąkolwiek z partii czy ugrupowań w zasadzie również utrzymywała się na podobnym poziomie, 44–45% ogółu uprawnionych do głosowania.

Również obecnie, rok po ostatnich wyborach parlamentarnych, które przyniosły zmianę układu sił na politycznej scenie, deklaracje emocjonalnego zaangażowania *versus* dystansu wobec partyjnego spektrum nie zmieniły się znacząco. Tak jak przed ponad rokiem, w maju 2023 roku, blisko dwie piąte potencjalnych wyborców jednoznacznie identyfikuje się z którąś z partii czy ugrupowań funkcjonujących aktualnie na naszej scenie politycznej (39%, spadek o 1 punkt procentowy w porównaniu do 2023 roku). Natomiast minimalnie większy odsetek badanych niż ponad rok temu deklaruje względną identyfikację z którymsz z ugrupowań (18%, wzrost o 2 punkty). W sumie również liczba badanych, którym można by dziś przypisywać alienację polityczną czy też emocjonalny dystans wobec całego istniejącego partyjnego spektrum, niewiele różni się od tego sprzed ponad roku (43%, spadek o 1 punkt).

TABELA 1

Czy wśród polskich partii / inicjatyw politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):	Wskazania ankietowanych według terminów badań												
	III '98	XI '03	I '06	IV '07	VI '08	VIII '11*	I '13	II '14	V '16	V '17	II '19	V '23	IX '24
	w procentach												
– za bliską sobie	57	39	45	33	36	36	25	30	37	39	37	40	39
– nieco bliższą niż inne	16	14	14	13	14	-	18	18	19	17	18	16	18
Nie ma takiej partii	27	47	41	54	50	64	56	52	44	44	45	44	43

* W sierpniu 2011 roku zadawaliśmy respondentom jedynie pierwsze z sekwencji pytań dotyczące „bliskiej” im partii. Osobom, które zadeklarowały brak takowej, nie zadawano pytania: „A czy któraś z partii jest Panu(i) choćby trochę bliższa niż inne?”

Pełna emocjonalna identyfikacja z popieranym ugrupowaniem politycznych częściej jest udziałem mężczyzn niż kobiet. Z popieraną partią w pełni identyfikuje się ponad dwie piąte mężczyzn (44%) i tylko 36% kobiet. Jednocześnie panie częściej są wyobcowane politycznie i nie utożsamiają się, choćby tylko w minimalnym stopniu, z żadnym z funkcjonujących na naszej scenie ugrupowań (45%). Wśród mężczyzn tego rodzaju deklaracje składa jedynie 40%.

Skłonność do emocjonalnego identyfikowania się z popieranymi ugrupowaniami rośnie wraz z wiekiem badanych, nie jest to jednak zależność liniowa. Najbardziej niezaangażowani politycznie, a zarazem wyalienowani pod względem reprezentacji partyjnej, pozostają najmłodszy ankietowani (w wieku od 18 do 24 lat) – prawie trzy piąte z nich (57%) nie ma poczucia więzi z którymkolwiek z ugrupowań. Wśród respondentów starszych o jedną lub dwie dekady mniej osób nie znajduje żadnej partii, z którą w pełni mogłyby się identyfikować – nieco ponad dwie piąte pytanych nie utożsamia się z żadnym z ugrupowań (odpowiednio 44% wśród osób w wieku między 25 a 34 rokiem życia i 42% wśród badanych w wieku 35-44 lata). Osoby liczące od 45 do 54 lat rzadziej niż przeciętnie utożsamiają się z jakąś partią czy ugrupowaniem politycznym, ponad połowa spośród nich (52%) nie identyfikuje się nawet w ograniczonym stopniu z którąkolwiek partią czy ugrupowaniem. Spośród wszystkich grup wiekowych najmniej wyalienowani politycznie – albo patrząc z innej perspektywy: w największym stopniu utożsamiający się z podziałami politycznymi na naszej scenie – są najstarsi respondenci, w wieku między 55 a 64 rokiem życia, a także starsi – liczący 65 lat lub więcej (odpowiednio 31% i 38% nie identyfikuje się z żadną partią).

Zdolność do identyfikacji partyjnych wyraźnie idzie w parze z wyższym poziomem wykształcenia. Im lepiej wykształceni są badani, tym częściej znajdują partię czy ugrupowanie, z którym choćby w niewielkim stopniu są w stanie się identyfikować. Żadnej partii, która byłaby im bliska lub tylko nieco bliższa niż inne, nie znajduje obecnie aż 58% ankietowanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym i prawie połowa badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (48%). Wśród osób z wykształceniem średnim odsetek ten wynosi 44%, a więc mniej więcej tyle, ile przeciętnie. Na tle innych grup zdecydowanie wyróżniają się osoby z wykształceniem wyższym. Tylko niespełna co trzecia z nich (31%) nie znajduje partii lub ugrupowania, z którym mogłaby się utożsamiać choćby w tylko w ograniczonym zakresie. Warto przy tym zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia rośnie nie tyle skłonność do jednoznacznych „tożsamościowych”

identyfikacji z którymś z ugrupowań, ile raczej odsetek identyfikacji względnych, kontekstowych, opartych na wyborze stosunkowo najbardziej akceptowalnego ugrupowania.

Zdolność do utożsamiania się z którymś z podmiotów dzisiejszej sceny politycznej dość wyraźnie różni się także w zależności od wielkości zamieszkiwanej miejscowości. Stosunkowo najbardziej zdystansowani względem dzisiejszego partyjnego spektrum są mieszkańcy wsi i małych miast – prawie połowa z nich nie widzi partii, która odpowiadałaby im choćby tylko w nieco większym stopniu niż inne (odpowiednio 48% i 47% deklaracji braku identyfikacji). Z kolei zdecydowanie najmniej wyalienowani z naszej teraźniejszości politycznej są mieszkańcy największych aglomeracji – z żadną partią nie identyfikuje się tylko jedna czwarta z nich (26%).

Partycypacji w partyjnych podziałach dość wyraźnie sprzyjają także wyższe dochody na osobę w rodzinie oraz dobra ocena własnej sytuacji materialnej. Do obojętnych czy też wyobcowanych politycznie zalicza się ponad połowa badanych deklarujących najniższe dochody (poniżej 2000 zł *per capita* – 54%), a także blisko połowa respondentów oceniających własne warunki materialne jako złe (48%) lub przeciętne (50%). Natomiast wśród najlepiej sytuowanych, deklarujących dochody w wysokości 6000 zł lub więcej *per capita*, odsetek tego rodzaju deklaracji wynosi tylko 22%.

Biorąc pod uwagę strukturę społeczno-zawodową można stwierdzić, że najtrudniej przychodzi identyfikować z jakimś ugrupowaniem politycznym robotnikom niewykwalifikowanym (67%), uczniom i studentom (63%), osobom bezrobotnym (60%) oraz pracownikom usług (59%).

Silne sympatie partyjne *versus* dystans wobec istniejącego spektrum partyjnego są uwarunkowane także przez religijność badanych i ich stosunek do praktyk religijnych, zależność ta nie ma jednak charakteru liniowego. Zdecydowanie najsilniejsze identyfikacje partyjne deklarują osoby najbardziej religijne – uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Tylko niespełna jedna trzecia spośród nich nie utożsamia się z żadną partią (29%), zaś ponad połowa znajduje ugrupowanie, z którym może się w pełni identyfikować (53%). Ankietowani biorący udział w praktykach religijnych raz w tygodniu w większej liczbie nie znajdują żadnej bliskiej sobie partii (41%), choć nadal częściej niż przeciętnie skłonni są jednoznacznie utożsamiać się z którymś z ugrupowań (45%). Można stwierdzić, że najbardziej wyobcowane politycznie są osoby mające słabsze związki z Kościołem, ale niezrywające z nim zupełnie kontaktu. Ponad połowa praktykujących raz lub dwa razy w miesiącu, a także blisko połowa uczestniczących w praktykach religijnych tylko kilka razy w roku (odpowiednio 53% i 45%) nie widzi żadnego ugrupowania, z którym choćby w niewielkim stopniu mogłaby się identyfikować. Wśród osób w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych odsetek tego rodzaju deklaracji jest wyraźnie niższy (39%).

Z deklaracji badanych wynika, że dzisiejsze spektrum partyjne lepiej reprezentuje osoby o prawicowych niż lewicowych przekonaniach. Różnice dotyczą jednak nie tylko skali, ale przede wszystkim siły, z jaką potencjalni prawicowi i lewicowi wyborcy identyfikują się z wybranym ugrupowaniem. Blisko trzy piąte (59%) respondentów deklarujących orientację prawicową twierdzi, że jest ugrupowanie, z którym czują się emocjonalnie związani, a dalsza jedna siódma wyróżnia jakąś partię jako bliższą sobie niż inne (15%). Wyborcy o lewicowych poglądach rzadziej, ale przede wszystkim słabiej identyfikują się z którąkolwiek z partii. Dwie piąte lewicowego elektoratu (40%),

a więc prawie tyle, ile rejestrujemy wśród ogółu badanych uprawnionych do głosowania, znajduje wśród funkcjonujących na scenie politycznej ugrupowań takie, które uważa za bliskie sobie, a prawie jedna trzecia (29%) wyróżnia którąś z partii jedynie kontekstowo, na zasadzie większej niż w stosunku do pozostałych akceptacji. Z żadną partią nie czuje się związana tylko nieco ponad jedna czwarta prawicowego elektoratu (26%), wśród zwolenników lewicy odsetek takich deklaracji jest nieco wyższy (31%). Zdecydowanie w najgorszej sytuacji są wyborcy o poglądach centrowych. Ponad połowa z nich nie znajduje dla siebie partii, z którą choćby w minimalnym stopniu mogliby się identyfikować (55%).

TABELA 2

Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewicowe	centrowe	prawicowe	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach			
– za bliską sobie	40	28	59	10
– nieco bliższą niż inne	29	17	15	11
Nie ma takiej partii	31	55	26	79

Osoby przyznające, że wśród obecnie funkcjonujących na scenie politycznej ugrupowań odnajdują takie, które uznają za bliskie lub nieco bliższe niż inne, poprosiliśmy w pytaniach otwartych o podanie ich nazw. Wśród swobodnie wymienianych znalazły się zarówno konkretne partie, jak i szersze formacje skupiające pod jedną nazwą kilka ugrupowań.

Partią, z którą jej wyborcy najczęściej skłonni są jednoznacznie się identyfikować jest Prawo i Sprawiedliwość. Ponad jedna trzecia ankietowanych odnajdujących na scenie politycznej ugrupowanie, które może uznać za bliskie sobie, wymienia właśnie główne z ugrupowań dzisiejszej opozycji (36%).

Nieco mniej tego rodzaju jednoznacznych deklaracji uzyskują łącznie: Koalicja Obywatelska – wymieniana jako jeden byt polityczny przez 18% badanych o silnych partyjnych identyfikacjach – oraz główna składowa tejże Koalicji, czyli Platforma Obywatelska, wskazywana przez dalsze 13% respondentów z tej grupy. Łącznie cała koalicja KO wraz z jej składowymi ma zatem wśród wyborców silnie identyfikujących się z popieraną partią 31% głosów.

Trzecie miejsce na liście ugrupowań, z którymi Polacy identyfikują się najczęściej, zajmuje Konfederacja Wolność i Niepodległość. Za „swoją” partię uznaje ją 16% respondentów w pełni utożsamiających się z którymś z ugrupowań (w tym niespełna 0,5 % badanych identyfikuje się z Konfederacją Korony Polskiej).

W sumie 8% ankietowanych zdecydowanie identyfikujących się z jakąś partią, to osoby utożsamiające się z ogólnie rozumianą Lewicą. Wskazania respondentów dotyczyły w tym przypadku całego bloku Lewicy (5%) i niektórych jego składowych – Partii Razem (2%) oraz Nowej Lewicy (1%).

TABELA 3

Partie i ugrupowania wymieniane przez respondentów	Badani uważający partie lub ugrupowania polityczne za:			
	bliskie sobie* (N=370)		nieco bliższe niż inne* (N=167)	
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość	36	36	17	17
Koalicja Obywatelska	18	31	17	36
Platforma Obywatelska	13		19	
Konfederacja WiN	19	19	16	16
Konfederacja Korony Polskiej	<0,5		0	
Nowa Nadzieja	0		0	
Lewica	5	8	10	14
Nowa Lewica	1		3	
Razem	2		1	
Trzecia Droga (Polska 2050 Szymona Hołowni + PSL)	2	5	8	17
Polska 2050	1		7	
PSL	2		2	
Polska Jest Jedna		1		0
Kukiz'15		1		0
Inna partia/inna odpowiedź		1		1

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedno ugrupowanie

Najniższy odsetek ankietowanych w pełni identyfikujących się z którymś z ugrupowań przyznaje się do silnych związków z koalicyjną Trzecią Droga lub którąś z wchodzących w jej skład partii. Nazwa całej koalicji pojawia się w wypowiedziach 2% badanych, kolejne 2% respondentów o wyraźnych partyjnych afiliacjach identyfikuje się z PSL, a stosunkowo najmniej osób jako bliskie im ugrupowanie wymienia Polskę 2050 Szymona Hołowni (1%). W sumie w gronie wyborców o zdecydowanych sympatiach partyjnych tylko 5% to respondenci w pełni identyfikujący się z koalicją Trzecia Droga lub którymś z ugrupowań wchodzących w jej skład.

Nieco inaczej rzecz się ma w przypadku identyfikacji warunkowych. Największą część tej grupy potencjalnych wyborców stanowią ostrożni sympatycy KO lub jej głównej partii – PO (36%). O ponad połowę rzadziej do tej grupy zaliczają się badani, którym stosunkowo najbliżej jest do PiS (17%), a także do Trzeciej Drogi (17%) czy Konfederacji WiN (16%). Stosunkowo najmniejszy odsetek wśród badanych udzielających partiom jedynie warunkowego poparcia stanowią osoby skłaniające się ku Lewicy (14%).

W porównaniu z poprzednim badaniem, realizowanym w maju 2023 roku, a więc na kilka miesięcy przed wyborami parlamentarnymi, w największym stopniu ubyło respondentów w pełni identyfikujących się z rządzącym wówczas, a dziś opozycyjnym PiS. Odsetek wiernych zwolenników w pełni utożsamiających się z tym ugrupowaniem obniżył się o 13 punktów procentowych, z 49% (bez Suwerennej/Solidarnej Polski) do 36% obecnie. Natomiast dużo większą niż przed półtora rokiem siłę przyciągania zwolenników silnie identyfikujących się z tym ugrupowaniem ma dziś Konfederacja WiN (wzrost jednoznacznych identyfikacji o 9 punktów procentowych, z 10% w maju ubiegłego roku do

19% – obecnie). Wyraźnie przybyło także badanych utożsamiających się z główną formacją rządzącej dziś koalicji 15 października – Koalicją Obywatelską i wchodzącymi w skład tego bloku ugrupowaniami (wzrost jednoznacznych identyfikacji o 6 punktów procentowych, z 25% w maju 2023 do 31% – obecnie). Natomiast na tym samym poziomie co przed ponad rokiem utrzymały się deklaracje pełnej identyfikacji z Lewicą (po 8 punktów procentowych w 2023 i w 2024 roku). Z kolei Trzecia Droga nieco straciła na atrakcyjności i zdolności przyciągania silnie identyfikujących się z nią sympatyków (spadek identyfikacji o 2 punkty procentowe, z 7% w maju 2023, do 5% łącznych wskazań obecnie).

Również jeśli chodzi o identyfikacje względne, dokonywane na tle innych ugrupowań, obserwujemy obniżenie liczby wskazań dotyczących PiS (spadek o 6 punktów procentowych, z 23% ponad rok temu, do 17% obecnie). Nie zmieniły się natomiast odsetki względnego poparcia w przypadku całej koalicji KO (po 36%), Trzeciej Drogi (po 17%) oraz – praktycznie – Konfederacji WiN (spadek o 1 punkt, z 17% w maju 2023, do 16% obecnie). Jedynym ugrupowaniem, które obecnie na tle innych partii jako „swoje” wybiera więcej osób niż ponad rok temu, jest Lewica. Obecnie ta koalicja jest bliższa niż inne ugrupowania 14% badanych identyfikujących się warunkowo z którąś z partii, czyli o 8 punktów procentowych więcej niż ponad rok temu (6%).

TABELA 4

Partie i ugrupowania wymieniane przez respondentów	Badani uważający partie lub ugrupowania polityczne za:							
	bliskie sobie*				nieco bliższe niż inne*			
	w procentach							
	V 2023 (N=414)		IX 2024 (N=370)		V 2023 (N=173)		IX 2024 (N=167)	
Prawo i Sprawiedliwość	49		36		23		17	
Suwerenna Polska	1	50	0	36	0	23	0	17
Koalicja Obywatelska	7		18		10		17	
Platforma Obywatelska	18	25	13	31	26	36	19	36
Konfederacja WiN	9		19		16		16	
Ruch Narodowy	<0,5	10	<0,5	19	0	17	0	16
Nowa Nadzieja	1		0		1		0	
Lewica	5		5		6		10	
Nowa Lewica	2	8	1	8	0	6	3	14
Razem	1		2		0		1	
Trzecia Droga (Polska 2050 Szymona Hołowni + PSL-Koalicja Polska)	1		2		0		8	
Polska 2050	3	7	1	5	12	17	7	17
PSL, PSL-Koalicja Polska	3		2		5		2	
Agrounia		1		-		1		-
Kukiz'15		<0,5		1		0		0
Polska Jest Jedna		-		1		-		0
Inna		1		1		1		1

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedno ugrupowanie

Jeśli chodzi o siłę identyfikacji i zdolność elektoratów poszczególnych ugrupowań do utożsamiania się z popieraną partią, to najwyższy poziom jednoznacznych identyfikacji mają Prawo i Sprawiedliwość oraz Konfederacja WiN, nieco mniej tego rodzaju głosów zebrały Koalicja Obywatelska i Lewica, zaś najslabiej utożsamiają się z popieraną partią wyborcy Trzeciej Drogi.

W ciągu ostatniego roku PiS utraciło swoją wyjątkowość, w maju 2023 roku na tle pozostałych partii ugrupowanie to miało zdecydowanie najsilniej związanych z nią wyborców, obecnie pod tym względem różnice między elektoratami aż czterech partii nie są zbyt duże.

O ile przed ponad rokiem z PiS całkowicie utożsamiało się prawie trzy czwarte jego zadeklarowanych wyborców (72%), zaś dalsze 10% identyfikowało się z PiS warunkowo, widząc w nim formację, do której jest im stosunkowo najbliżej, o tyle obecnie w pełni identyfikuje się z nim 60% elektoratu (spadek o 12 punktów procentowych), zaś kontekstowo 7% (spadek o 3 punkty). Zatem w sumie obecnie silniej lub słabiej identyfikuje się z tą partią 67% jej zadeklarowanych wyborców, podczas gdy w maju 2023 roku odsetek ten wynosił 82%. Patrząc z drugiej strony – obecnie żadnych silniejszych związków z tą partią nie odczuwa jedna trzecia jej elektoratu (33%), podczas gdy ponad rok temu było to tylko 18%.

Porównywalne, a pod pewnymi względami nawet silniejsze pozostają więzi elektoratu z Konfederacją WiN z popieranym ugrupowaniem. Za formację jednoznacznie bliską sobie uznaje ją obecnie niespełna trzy piąte jej zwolenników (57%), natomiast wyraźnie większy niż w przypadku PiS jest poziom luźniejszych więzi, demonstrowanych na tle pozostałych ugrupowań – z Konfederacją WiN czuje się w ten sposób związanych 16% jej wyborców. W sumie zatem do emocjonalnych związków z popieraną partią przyznaje się prawie trzy czwarte wyborców Konfederacji WiN (73%), zaś żadnych głębszych więzi z tym ugrupowaniem nie doświadcza 27% jej wyborców. W porównaniu z deklaracjami z maja 2023 roku widoczny jest wyraźny przyrost deklaracji pełnej identyfikacji wyborców z tą partią (aż o 14 punktów, z 43% w 2023 roku), przy niewielkim spadku deklaracji kontekstowych (o 5 punktów, z 21% w maju 2023). O ile w maju 2023 roku ponad jedna trzecia elektoratu Konfederacji WiN nie poczuwała się do żadnych głębszych związków z tym ugrupowaniem (36%), o tyle tego rodzaju deklaracje składa obecnie nieco ponad jedna czwarta (27%).

Natomiast praktycznie nie zmieniła się siła identyfikacji elektoratu KO z popieraną partią. Dokładanie tak samo jak w ubiegłym roku, w pełni utożsamia się z tą formacją połowa jej wyborców (50%). Ostrożne, warunkowe poparcie dla KO wyraża 22% spośród nich, podczas gdy w maju ubiegłego roku tego rodzaju deklaracje składało 24% jej ówczesnych zwolenników. W sumie obecnie w elektoracie KO ponad jedna czwarta nie identyfikuje się z nią w żaden sposób (28%, w maju 2023 roku - 26%).

W niewielkim stopniu obniżyła się temperatura, choć jednocześnie zwiększyła skala, związków emocjonalnych elektoratu Lewicy z macierzystym ugrupowaniem. O ile w maju 2023 roku ponad połowę jej ówczesnego elektoratu stanowiły osoby całkowicie identyfikujące się z tym blokiem politycznym (52%), o tyle obecnie 46% zwolenników Lewicy (spadek o 6 punktów procentowych) czuje się z nią związane równie silnie. Jednocześnie ponad dwukrotnie wzrósł odsetek deklaracji warunkowych - na tle oferty programowej i światopoglądowej, którą prezentują inne partie, do emocjonalnych związków z Lewicą poczuwa się aż 35% jej elektoratu. Ponad rok temu tego rodzaju

kontekstowe, ostrożne poparcie deklarowało tylko 17% jej ówczesnych zwolenników (wzrost o 18 punktów). W sumie zatem odsetek wyborców Lewicy zupełnie nieidentyfikujących się z popieraną partią wyraźnie się obniżył (o 12 punktów procentowych, z 31% w maju 2023 do 19% obecnie).

TABELA 5

Potencjalne elektoraty	Stopień identyfikacji z ugrupowaniami w ich własnych elektoratach			
		silna identyfikacja	względna identyfikacja	brak identyfikacji z popieranym ugrupowaniem
	N	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z SP)	177	60	7	33
Konfederacja WiN	82	57	16	27
Koalicja Obywatelska	202	50	22	28
Lewica*	46	46	35	19
Trzecia Droga – koalicja Polski 2050 i PSL-Koalicji Polskiej	65	26	30	44

* Wyniki uzyskane dla tego ugrupowania należy traktować z dużą ostrożnością ze względu na małą reprezentację jego zwolenników w badaniu

W ciągu ostatniego prawie półtora roku praktycznie nie zmieniła się również siła więzi wyborców Trzeciej Drogi z tym ugrupowaniem. Podobnie jak w maju 2023 roku, notujemy w tym elektoracie najwięcej wyborców w ogóle się nieidentyfikujących z popieranym ugrupowaniem – o braku więzi emocjonalnych mówi ponad dwie piąte zwolenników tej koalicji (44%, w maju 2023 roku – 43%). Tylko nieco ponad jedna czwarta wyborców Trzeciej Drogi (26%), dokładnie tak jak w maju 2023 roku, w pełni identyfikuje się z koalicją Polski 2050 i PSL. To najmniejszy odsetek tego rodzaju wskazań spośród wszystkich ugrupowań. Praktycznie nie zmienił się również poziom identyfikacji kontekstowych – 30% wyborców Trzeciej Drogi deklaruje, że, na tle pozostałych, jest im bliżej do tego ugrupowania (w maju 2023 roku – 31%).

***

Niespełna rok po wyborach parlamentarnych, które przyniosły zmianę układu sił na naszej scenie politycznej, zaangażowanie emocjonalne Polaków w życie polityczne i rywalizację partii politycznych nie zmieniło się znacząco. Tak jak przed ponad rokiem, w maju 2023 roku, mniej więcej dwie piąte potencjalnych wyborców silnie identyfikuje się z którymś z ugrupowań aktualnie toczących boje polityczne na naszej scenie, a niespełna jedna piąta (minimalnie więcej niż przed ponad rokiem) deklaruje względną identyfikację z którymś z nich. Jednocześnie, podobnie jak przed ponad rokiem, ponad dwie piąte badanych czuje, że nie ma swojej reprezentacji partyjnej, bowiem na aktualnej scenie politycznej nie znajdują żadnego ugrupowania, o którym mogliby powiedzieć, że jest im ono „bliskie” lub choćby „nieco bliższe” niż inne. Obecny układ i siła identyfikacji partyjnych ukształtowała się w 2016 roku, po pierwszych wyborach wygranych przez Prawo i Sprawiedliwość. W ciągu ostatnich 9 lat, mimo pojawienia się nowych inicjatyw politycznych, takich jak Konfederacja WiN czy Polska 2050 Szymona Hołowni, niewiele się w tym zakresie zmieniło.

Choć nadal najbardziej zaangażowanych emocjonalnie wyborców ma Prawo i Sprawiedliwość, to w ostatnich 5 latach siła i skala identyfikacji wyborców z tym ugrupowaniem wyraźnie zmalała. Spadek ten nabrał szczególnego przyspieszenia w ciągu ostatniego półtora roku. O ile w ubiegłym roku z tym ugrupowaniem identyfikowało się ponad cztery piąte jego zadeklarowanych wyborców, to obecnie odsetek ten obniżył się do dwóch trzecich, aż o 15 punktów procentowych. Silniejsze są teraz związki elektoratu Konfederacji WiN z popieraną partią, do emocjonalnych więzi przyznaje się prawie trzy czwarte jej wyborców. W porównaniu z deklaracjami z maja 2023 roku widoczny jest wyraźny wzrost odsetka deklaracji pełnej identyfikacji wyborców z tą partią – można przypuszczać, że w tym czasie sympatycy „warunkowi” umocnili się w swym wyborze i przeszli do grona jednoznacznych zwolenników, bowiem deklaracje kontekstowe w tym okresie minimalnie spadły. Być może na początku podobnej drogi jest obecnie Lewica, w przypadku której notujemy wyraźny wzrost poparcia kontekstowego, na tle innych partii. Może on świadczyć o skupianiu się bazy wyborczej Lewicy wokół tego ugrupowania, co – w sprzyjających okolicznościach, tak jak w przypadku Konfederacji WiN – mogłoby skutkować umocnieniem się związków elektoratu z tą partią. Natomiast w ciągu ostatniego ponad półtora roku nie udało się zbudować silniejszych więzi ze swoimi zwolennikami dwóm ugrupowaniom rządzącej koalicji – Koalicji Obywatelskiej i Trzeciej Drodze. Praktycznie nie uległa zmianie siła i skala identyfikacji elektoratu KO z popieraną partią. Podobnie jest w przypadku Trzeciej Drogi, jednocześnie w tym elektoracie notujemy najwięcej wyborców, którzy w ogóle się nie identyfikują z popieranym ugrupowaniem.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

i Krzysztof Pankowski

TABELA 1

		Partia / ugrupowanie			Liczba osób
		bliska	bliższa niż inne	brak identyfikacji	
		%	%	%	
Ogółem		39	18	43	941
Płeć	Mężczyźni	44	16	40	442
	Kobiety	36	20	45	499
Wiek	18–24 lata	22	21	57	89
	25–34	32	24	44	145
	35–44	32	27	42	183
	45–54	32	16	52	154
	55–64	58	10	31	144
	65 lat i więcej	50	11	38	227
Miejsce zamieszkania	Wieś	39	12	48	387
	Miasto do 19 999	37	16	47	134
	20 000 – 99 999	41	17	42	183
	100 000 – 499 999	36	27	36	133
	500 000 i więcej mieszk.	44	30	26	104
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	36	7	58	133
	Zasadnicze zawodowe	40	12	48	204
	Średnie	39	17	44	329
	Wyższe	42	28	31	275
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	27	31	131
	Średni personel, technicy	40	17	43	45
	Pracownicy adm.-biurowi	38	24	38	75
	Pracownicy usług	26	15	59	66
	Robotnicy wykwalifikowani	32	17	50	106
	Robotnicy niewykwalifik.	17	16	67	34
	Rolnicy	51	16	32	33
	Pracujący na własny rach.	43	26	31	44
	Bezrobotni	32	8	60	17
	Emeryci	52	13	35	237
	Renciści	40	6	54	58
	Uczniowie i studenci	17	20	63	44
	Zajmujący się domem i inni	35	21	44	51
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	36	24	40
spółce właścicieli prywatnych i państwa		37	10	53	117
sekt. pryw. poza rolnict.		33	26	41	257
prywatnym gosp. rolnym		49	19	32	29
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	36	10	54	160
	Od 2000 do 2999 zł	38	16	46	174
	Od 3000 do 3999 zł	44	20	36	129
	Od 4000 do 5999 zł	51	22	26	113
	6000 zł i więcej	52	26	22	66
	Trudno powiedzieć	38	21	41	127
	Odmowa odpowiedzi	29	16	55	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	35	17	48	67
	Średnie	36	14	50	365
	Dobre	43	21	37	509
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	17	29	41
	Raz w tygodniu	45	14	41	313
	1–2 razy w miesiącu	31	16	53	107
	Kilka razy w roku	38	17	45	239
	W ogóle nie uczestniczy	37	24	39	221
Poglądy polityczne	Lewica	40	29	31	215
	Centrum	28	17	55	217
	Prawica	59	15	26	355
	Trudno powiedzieć	10	11	79	125